

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu Podstawy przedsiębiorczości.

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
1. Człowiek przedsiębiorczy	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość • definiuje osobowość • definiuje pojęcie „rola społeczna” • definiuje pojęcie „rola organizacyjna” • rozpoznaje podstawowe rodzaje zachowań, w tym zachowania asertywne, podaje przyczyny i konsekwencje poszczególnych rodzajów zachowań • wyjaśnia znaczenie terminów: „komunikacja 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej • rozróżnia i charakteryzuje role przypisane i osiągnięte • wyjaśnia, czym są napięcie ról oraz konflikt ról i podaje przykłady wystąpienia tych sytuacji • omawia poszczególne rodzaje zachowań w kontekście osoby przedsiębiorczej • wyjaśnia, czym jest komunikowanie się, i omawia przebieg tego procesu, charakteryzując poszczególne 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej • rozróżnia i charakteryzuje własne role społeczne i typowe dla nich zachowania • rozróżnia i charakteryzuje wybrane elementy mowy ciała • wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne, i podaje ich przykłady • wymienia i omawia zasady podejmowania racjonalnych decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje typy osobowości • wykazuje potrzebę przyjmowania postawy asertywnej w określonych sytuacjach • wymienia i charakteryzuje elementy skutecznej komunikacji • definiuje pojęcie „empatia” • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska • charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje typowe role organizacyjne • wskazuje przykłady postawy konformistycznej i nonkonformistycznej • wymienia i rozróżnia poziomy komunikowania • wykazuje wpływ luki informacyjnej na jakość podjętej decyzji • charakteryzuje decyzje racjonalne metodologicznie oraz rzeczowo • podaje różnicę między technikami manipulacyjnymi

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>społeczna”, „komunikacja interpersonalna”, „komunikacja werbalna”, „komunikacja niewerbalna”</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „decyzja”, „decydent”, „problem decyzyjny” • wyjaśnia znaczenie terminów: „konflikt”, „negocjacje”, „mediacje”, „arbitraż” • wymienia cechy i umiejętności przydatne w czasie negocjacji 	<p>jego elementy</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie komunikacji niewerbalnej w życiu codziennym • rozróżnia i charakteryzuje fazy procesu decyzyjnego • wymienia i charakteryzuje bariery w podejmowaniu decyzji • omawia wady oraz zalety decyzji indywidualnych i zbiorowych • wymienia i charakteryzuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów • wymienia zalety mediacji i arbitrażu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest racjonalność decyzji • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami negocjacji 	<p>rodzaje decyzji</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje rodzaje konfliktów ze względu na podmiot i przedmiot konfliktu • identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji 	<p>nymi a technikami negocjacyjnymi</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji • wymienia i omawia zasady prowadzenia skutecznych negocjacji
2. Gospodarka rynkowa	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „gospodarka rynkowa”, „mechanizm rynko- 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje najważniejsze różnice między gospodarką centralnie sterowaną a 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia proces transformacji polskiej gospodarki • wyjaśnia, na czym 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty świadczące o nieefektywności 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje działania składające się na proces transformacji go-

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>wy”, „popyt”, „podaż”, „plan Balcerowicza”</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia filary gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej wyjaśnia znaczenie terminu „rynek” wymienia funkcje rynku klasyfikuje rynek wg przedmiotu wymiany wyjaśnia znaczenie terminów: „popyt”, „podaż”, „cena”, „dobra komplementarne”, „dobra substytucyjne”, „cena równowagi rynkowej”, „punkt równowagi ryn- 	<p>gospodarką rynkową</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia główne podmioty gospodarki rynkowej podaje różnice między rynkiem producenta a rynkiem konsumenta wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące popyt wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące podaż wymienia i charakteryzuje główne źródła dochodów gospodarstw domowych wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa 	<p>polegał plan Balcerowicza</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych (monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, konkurencję doskonałą) wskazuje zależność między cenami dóbr komplementarnych i dóbr substytucyjnych a wielkością popytu analizuje na przykładzie przebieg krzywej podaży i krzywej popytu wymienia i charakteryzuje główne rodzaje wydatków gospodarstw domowych: konsumpcyjne i inwestycyjne 	<p>gospodarki centralnie sterowanej</p> <ul style="list-style-type: none"> określa rodzaje rynków występujących w najbliższym otoczeniu wyjaśnia zjawiska nadwyżki rynkowej i niedoboru rynkowego wyznacza na prostych przykładach punkt równowagi rynkowej tworzy budżet domowy swojej rodziny, a następnie zarządza nim przedstawia zasady składania reklamacji w wypadku niezgodności towaru z umową przedstawia drogę egzekwowania własnych praw przez konsumenta 	<p>spodarczej w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje potrzebę wspierania konkurencji i walki z monopolem wyjaśnia zjawisko elastyczności cenowej popytu proponuje działania mające na celu zniwelowanie deficytu w budżecie domowym wymienia akty prawne dotyczące ochrony praw konsumenta wyjaśnia, na czym polega zjawisko zmowy cenowej przedstawia argumenty za i przeciw ingerencji państwa w gospodarkę klasyfikuje pań-

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> • kowej” • definiuje prawo popytu • definiuje prawo podaży • definiuje pojęcia: „gospodarstwo domowe”, „budżet domowy”, „deficyt budżetowy” • wyjaśnia znaczenie terminów: „konsument”, „gwarancja”, „reklamacja”, „zakupy na odległość”, „rękojmia” • wyjaśnia znaczenie terminów: „interwencjonizm państwowy”, „dobra publiczne” • wyjaśnia i rozróżnia pojęcia: „polityka makroekonomiczna” i „polityka mi- 	<ul style="list-style-type: none"> • konsumenta • wymienia instytucje zajmujące się ochroną praw konsumentów oraz określa ich cele i zadania • podaje różnice między reklamacją a gwarancją • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje ekonomiczne państwa • rozróżnia i opisuje wybrane wskaźniki wzrostu gospodarczego i rozwoju gospodarczego • wymienia fazy cyklu koniunkturalnego • wymienia główne źródła dochodów państwa • wymienia główne wydatki budżetu 	<ul style="list-style-type: none"> • (z podziałem na stałe i zmienne) • ocenia strukturę wydatków własnej rodziny • wyróżnia prawa przysługujące konsumentom w wypadku zakupów na odległość • przedstawia prawa konsumenta z tytułu niezgodności towaru z umową • wymienia i charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę • określa przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę • wyjaśnia przyczyny różnic między nominalnym a realnym PKB 	<ul style="list-style-type: none"> • określa cele polityki gospodarczej, a w jej ramach – polityki fiskalnej i polityki monetarnej • porównuje wartości wybranych wskaźników wzrostu i rozwoju gospodarczego dla Polski z wartościami tych wskaźników dla innych państw • formułuje wnioski o poziomie rozwoju gospodarczego państwa na podstawie analizy odpowiednich wskaźników ekonomicznych • interpretuje wysokość i przyrost PKB • ocenia wpływ deficytu budżetowego 	<ul style="list-style-type: none"> • stwa na podstawie wartości wskaźnika rozwoju społecznego (HDI) • wyjaśnia, dlaczego wskaźnik PKB ma ograniczone znaczenie przy porównywaniu jakości życia obywateli różnych państw • określa, na podstawie analizy wskaźników aktywności gospodarczej, fazę cyklu koniunkturalnego, w której znajduje się polska gospodarka • formułuje wnioski na podstawie analizy danych statystycznych dotyczących wartości deficytu budżetowego i długu pu-

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>kroekonomiczna”</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „wzrost gospodarczy”, „rozwój gospodarczy”, „siła nabywcza waluty”, „cykl koniunkturalny” wyjaśnia znaczenie terminów: „budżet państwa”, „podatek”, „dług publiczny” 	<p>państwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce omawia przebieg klasycznego cyklu koniunkturalnego wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje budżetu państwa wymienia, rozróżnia i charakteryzuje podstawowe zasady budżetowe 	<p>i długu publicznego na gospodarkę</p>	<p>blicznego państwa w relacji do PKB</p>
3. Finanse	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „pieniądz”, „siła nabywcza”, „inflacja”, „stopa inflacji” wyjaśnia znaczenie terminów: „bank”, „system bankowy” wymienia ele- 	<ul style="list-style-type: none"> omawia ewaluację pieniądza wymienia, rozróżnia i charakteryzuje formy pieniądza wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza identyfikuje rodza- 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje funkcje pieniądza wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza omawia skutki inflacji przedstawia sposoby przeciwdzia- 	<ul style="list-style-type: none"> objaśnia obieg pieniądza w gospodarce wyjaśnia, na czym polega polityka pieniężna banku centralnego identyfikuje rodzaje polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny zmian wartości pieniądza (siły nabywczej) omawia poziom inflacji w Polsce w latach 1989–2010 oraz podaje jej przyczyny i działania, w których wyniku na-

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>menty systemu bankowego w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe rodzaje usług bankowych rozdziela rodzaje kont osobistych wyjaśnia znaczenie terminów: „limit debetowy”, „kapitalizacja odsetek”, „karta płatnicza” wyjaśnia znaczenie terminów: „kredyt”, „kredyt konsumencki”, „rzeczywista roczna stopa oprocentowania”, „pożyczka”, „zastaw hipoteczny”, „spread walutowy”, „zdolność kredytowa” 	<p>je inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje funkcje banku centralnego rozdziela rodzaje banków ze względu na dominującą działalność wyjaśnia różnice między bankami komercyjnymi a bankami spółdzielczymi wymienia i charakteryzuje funkcje banku centralnego rozdziela rodzaje banków ze względu na dominującą działalność wyjaśnia różnice między bankami komercyjnymi 	<p>łania inflacji</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę banku centralnego w gospodarce wymienia i charakteryzuje podstawowe narzędzia polityki pieniężnej NBP określa znaczenie Rady Polityki Pieniężnej w kształtowaniu polityki pieniężnej NBP omawia zasady rozsądnego korzystania z karty kredytowej wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty bankowej wymienia i omawia kryteria wyboru najlepszego kredytu wymienia najważniejsze kry- 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między zmianą stóp procentowych wprowadzoną przez NBP a oprocentowaniem kredytów udzielanych przez banki osobom fizycznym i przedsiębiorcom wyjaśnia rolę banków w gospodarce wyjaśnia różnice między stałym a zmiennym oprocentowaniem lokat bankowych oblicza należne odsetki od lokat bankowych z uwzględnieniem różnego oprocentowania i kapitalizacji porównuje oferty 	<p>stąpiło osłabienie dynamiki procesów inflacyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje podstawowe różnice między bankami komercyjnymi a SKOK-ami wykazuje zależność między częstotliwością kapitalizacji odsetek a wielkością należnych odsetek od lokaty bankowej wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej (BIK) w procesie przyznawania kredytów wymienia typy obligacji skarbowych w Polsce rozdziela ceny akcji (nominalną, emisyjną oraz rynkową) wyjaśnia pojęcia:

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między kredytem a pożyczką • wyjaśnia znaczenie terminów: „inwestowanie”, „instrument finansowy”, „papiery wartościowe”, „obligacje”, „bony skarbowe”, „weksle”, „akcje”, „fundusz inwestycyjny” • identyfikuje rodzaje inwestycji wg różnych kryteriów (przedmiotu inwestycji, podmiotu inwestowania) • rozróżnia i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe • definiuje pojęcie 	<ul style="list-style-type: none"> • a bankami spółdzielczymi • wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych, wymienia i charakteryzuje ich rodzaje • identyfikuje rodzaje kart płatniczych • identyfikuje rodzaje kredytów wg różnych kryteriów (okresu kredytowania, waluty kredytu, przeznaczenia kredytu) • omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w wypadku umowy kredytu konsumenckiego • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych 	<ul style="list-style-type: none"> • ria oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki • wymienia rodzaje obligacji ze względu na emitenta • wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne • wyjaśnia pojęcie „emisja akcji” i zna zasady emisji • określa miejsce GPW w systemie rynku kapitałowego • wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GPW • omawia systemy notowań na GPW • wyjaśnia znaczenie podstawowych wskaźników giełdowych w podejmowaniu 	<ul style="list-style-type: none"> • wybranych usług bankowych • oblicza należne odsetki od zaciągniętego kredytu • ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie • określa rodzaje akcji ze względu na sposób przeniesienia własności oraz wg uprawnień właścicieli akcji • wymienia i charakteryzuje rodzaje funduszy inwestycyjnych, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat • oblicza przewi- 	<ul style="list-style-type: none"> • „jednostka uczestnictwa”, „certyfikat inwestycyjny” • wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce odgrywają fundusze inwestycyjne • przedstawia rys historyczny GPW • określa miejsce GPW na europejskim rynku kapitałowym

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>„gielda” oraz charakteryzuje jej rodzaje</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „makler”, „indeks giełdowy”, „ceduła giełdowa”, „hossa”, „bessa” 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia formy inwestowania kapitału • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji • wymienia i charakteryzuje instytucje rynku kapitałowego w Polsce • wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW • wymienia podstawowe indeksy na GPW 	<p>decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie</p>	<p>dywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania • analizuje tabele z informacjami giełdowymi • omawia działania podejmowane przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie • omawia rolę giełdy w gospodarce 	
4.Podatki i ubezpieczenia	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „podatek” • wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna”, „po- 	<ul style="list-style-type: none"> • argumentuje konieczność płacenia podatków • wymienia i charakteryzuje funkcje podatków 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia rodzaje podatków • charakteryzuje podatki progresywne, proporcjonalne 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia klasyczne zasady podatkowe A. Smitha • omawia rolę podatku VAT w polskim systemie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty za i przeciw wprowadzeniu podatku liniowego • wyjaśnia znacze-

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>datnik”, „obowiązek podatkowy”, „przedmiot opodatkowania”, „stawka podatkowa”, „podstawa opodatkowania”</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „obowiązek podatkowy”, „dochód”, „przychód”, „koszty uzyskania przychodu”, „kwota wolna od podatku”, „ulga podatkowa”, „zaliczka na podatek dochodowy”, „płatnik podatku” • wymienia sposoby złożenia zeznania podatkowego • wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje podatków wg różnych kryteriów • wymienia ulgi podatkowe obowiązujące w Polsce • wymienia rodzaje formularzy podatkowych • wyjaśnia znaczenie terminu „Urządowe Poświadczenie Odbioru” (UPO) • wymienia podstawowe obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela 	<p>i regresywne</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia sposoby obliczania podatku wg różnych stawek podatkowych • omawia zasady wspólnego opodatkowania • omawia zasady wspólnego opodatkowania • wymienia i charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń wg różnych kryteriów (przedmiotu ubezpieczenia, stopnia swobody w zakresie nawiązania stosunku ubezpieczenia) • charakteryzuje poszczególne filary systemu emerytalnego w Polsce 	<p>podatkowym</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia system podatkowy w Polsce • dobiera odpowiedni formularz podatkowy do źródeł przychodu oraz sposobu jego opodatkowania • wypełnia roczne zeznanie podatkowe na podstawie przykładowych danych • wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury • wyjaśnia, jaką rolę w gospodarce odgrywają fundusze emerytalne • omawia rolę Ubezpieczeniowego Funduszu 	<p>nie terminu „Dzień Wolności Podatkowej”</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje stopień obciążenia podatkami obywatela w różnych krajach • analizuje strukturę dochodów podatników PIT w Polsce i jej zmiany w określonych latach • podaje różnice między redystrybutywnym a kapitałowym modelem ubezpieczeń społecznych

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „ubezpieczyciel”, „ubezpieczający”, „ubezpieczony”, „system zabezpieczenia społecznego”, „ubezpieczenia publiczne”, „ubezpieczenia prywatne”, „polisa ubezpieczeniowa”, „karencja” 			Gwarancyjnego w polskim systemie ubezpieczeń	
5.Praca	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „praca”, „humanizacja pracy”, „aktywność zawodowa”, „współczynnik aktywności zawodowej”, „bezrobocie” wyjaśnia, czym jest rynek pracy, i wymienia jego uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia pracę jako wartość wymienia i omawia bodźce skłaniające człowieka do podejmowania pracy wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy 	<ul style="list-style-type: none"> omawia skutki nadmiernego popytu na rynku pracy wymienia i charakteryzuje przyczyny oraz konsekwencje zjawiska nierównowagi na rynku pracy wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje popyt na pracę i podaż pracy, uwzględniając czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży pracy wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (uwzględniając Europass) 	<ul style="list-style-type: none"> oblicza na prostych przykładach współczynnik aktywności zawodowej wypełnia formularz Europass CV w języku polskim stosuje odpowiednie przepisy Kodeksu pracy w zależności od sytuacji problemowej

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest aktywne poszukiwanie pracy • wyjaśnia, jak rozpoznać własne predyspozycje i możliwości zawodowe • wymienia etapy procesu rekrutacji pracowników • wyjaśnia znaczenie terminu „rozmowa kwalifikacyjna” • wyjaśnia znaczenie terminów: „kodeks pracy”, „stosunek pracy”, „świadectwo pracy”, „płaca” • wymienia rodzaje umów o pracę • wymienia umowy cywilnoprawne (umowę-zlecenie i umowę o dzieło) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady pisania CV i listu motywacyjnego • wymienia najczęstsze błędy w CV i listach motywacyjnych • wyjaśnia znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej w procesie rekrutacji • wymienia zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej • wyjaśnia znaczenie Kodeksu pracy jako podstawowego aktu prawnego regulującego prawa i obowiązki pracowników oraz pracodawców • wymienia formy rozwiązania umowy o pracę • wymienia podstawowe prawa i 	<p>(uwzględniające zawody deficytowe i nadwyżkowe oraz najczęstsze oczekiwania pracodawców)</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia kompetencje miękkie, na które najczęściej zwracają uwagę pracodawcy • uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku metod szukania pracy • odróżnia wiarygodne oferty pracy • wymienia zasady dobrego zaprezentowania się na rozmowie kwalifikacyjnej • analizuje najczęściej zadawane pytania podczas rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim • wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje • tworzy dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska • uczestniczy w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach sy- 	

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia funkcje płacy wymienia instytucje w Polsce stojące na straży praw pracowniczych 	<p>obowiązki pracownika (w tym pracownika młodocianego) oraz pracodawcy</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje rodzaje płacy (minimalna, netto, brutto) wymienia i charakteryzuje rodzaje systemów płac 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia podstawowe zasady prawa pracy analizuje formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac, a następnie wskazuje wady i zalety każdej z nich z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy 	<p>mulowanych</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje i interpretuje szczegółowe zapisy prawa pracy analizuje formy zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające je od umowy o pracę analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich wady i zalety z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy oblicza płacę netto 	
6.Przedsiębiorstwo	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje ekonomiczne ce- 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia czynniki produkcji 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań zgodnych z koncepcją spo- 	<ul style="list-style-type: none"> określa rodzaj działalności gospodarczej wg 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę przedsiębiorstw z sektora MŚP

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<p>le gospodarowania</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje społeczne cele gospodarowania • wyjaśnia, kim jest przedsiębiorca • wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna” • definiuje pojęcia „makrootoczenie przedsiębiorstwa”, „mikrootoczenie przedsiębiorstwa” • wyjaśnia, czym jest biznesplan • wymienia i omawia zasady sporządzania biznesplanu • wyjaśnia pojęcia: „analiza rynku”, „rynek potencjalny” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje rodzaje działalności gospodarczej • omawia klasyfikację wielkościową przedsiębiorstw • wymienia i charakteryzuje formy własności przedsiębiorstw • wymienia i charakteryzuje etapy zakładania własnej działalności gospodarczej • wskazuje najczęstsze przyczyny niepowodzeń przedsiębiorstwa • wymienia i charakteryzuje elementy biznesplanu • wymienia i omawia zasady organizacji pracy w firmie 	<p>łącznej odpowiedzialności biznesu</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw • wymienia i omawia czynniki warunkujące sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa • uzasadnia przydatność sporządzenia biznesplanu niezależnie od etapów rozwoju przedsiębiorstwa • wyjaśnia, na czym polega analiza strategiczna SWOT • wymienia i charakteryzuje elementy procesu zarządzania oraz jego przebieg • wymienia różne 	<p>PKD 2007</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje rodzaje spółek • omawia znaczenie mikroprzedsiębiorstw w polskim systemie gospodarki • dostosowuje formę organizacyjno-prawną do profilu działalności przedsiębiorstwa • sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie • dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania podwładnych • analizuje przykładowy wynik finansowy przedsiębiorstwa • wymienia i omawia 	<p>w funkcjonowaniu polskiej gospodarki</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje formy związków spółek (korporacje, monopole, holdingi, koncerny) • wypełnia zintegrowany wniosek CEIDG-1 • ocenia zastosowanie różnych stylów kierowania w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa i przedmiotu działalności • wyznacza na prostych przykładach próg rentowności • omawia procedurę likwidacji działalności gospodarczej

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje terminy: „styl kierowania”, „motywowanie”, „efekt synergii” • wymienia i omawia zasady pracy zespołowej • definiuje pojęcia: „majątek trwały”, „majątek obrotowy”, „aktywa przedsiębiorstwa”, „pasywa przedsiębiorstwa”, „bilans”, „amortyzacja”, „rachunek zysków i strat”, „próg rentowności”, „koszt całkowity”, „całkowity koszt jednostkowy” • definiuje pojęcie „rachunkowość firmy” • wymienia pod- 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy dobrego kierownika (lidera zespołu) • wymienia i charakteryzuje podstawowe składniki bilansu • wymienia i omawia funkcje rachunkowości • wymienia podstawowe dokumenty księgowe firmy • wyjaśnia, czym jest promocja, oraz charakteryzuje jej narzędzia • wyjaśnia, czym jest reklama, oraz omawia cele działań reklamowych • wyjaśnia znaczenie terminu „marketing mix” oraz charakteryzuje jego elementy • rozróżnia zachowania etyczne i 	<p>style zarządzania i wyjaśnia, na czym one polegają</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia cechy dobrego wykonawcy • podaje przykłady kosztów stałych oraz zmiennych przedsiębiorstwa • uzasadnia konieczność prowadzenia rachunkowości w firmie • podaje różnice między księgowością pełną a księgowością uproszczoną • wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów • charakteryzuje reguły moralne i normy prawne jako elementy 	<p>wia wady oraz zalety poszczególnych form opodatkowania przedsiębiorstwa podatkiem dochodowym</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzupełnia fakturę VAT na podstawie dostarczonych danych • odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie • analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która – działając zgodnie z zasadami etyki – 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „kreatywna księgowość” oraz omawia przyczyny i konsekwencje tego zjawiska • omawia zjawisko kreowania marki firmy, uwzględniając znaczenie barw firmowych • analizuje przykładowy kodeks etyki zawodowej danej profesji (np. nauczyciela)

Dział programu	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą oraz:
	stawowe zasady księgowości <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje i opisuje dowody księgowe • wyjaśnia, czym jest marketing, oraz wymienia jego cele • wymienia rodzaje mediów reklamowych • wyjaśnia znaczenie terminu „etyka zawodowa” • definiuje pojęcie „mobbing” • wyjaśnia pojęcie „korupcja” 	nieetyczne w wypadku pracodawcy i pracownika <ul style="list-style-type: none"> • wymienia działania etyczne i nieetyczne w biznesie • wymienia przejawy mobbingu, jego skutki oraz sposoby przeciwdziałania mobbingowi • identyfikuje rodzaje korupcji 	etycznego postępowania <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady etycznego pracownika – kodeks etyczny • wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji 	odniosła w życiu zawodowym sukces <ul style="list-style-type: none"> • dowodzi negatywnego wpływu szarej strefy na gospodarkę 	